

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

рўйхатга олинди
№ БД **5140700 5.02**
2019 йил « » _____

«ТАСДИҚЛАЙМАН»
САМАРҚАНД ДАВЛАТ
УНИВЕРСИТЕТИ РЕКТОРИ
Р.И.Халмурадов _____
“ _____ ” _____ 2019 йил

Тиббий билим асослари
фанининг
Ўқув дастури

БИЛИМ СОҲАСИ:	100000	ГУМАНИТАР СОҲА
ТАЪЛИМ СОҲАСИ:	110000	ПЕДАГОГИКА
ТАЪЛИМ ЙУНАЛИШИ:	5140700	ГИДРОМЕТРОЛОГИЯ

Самарқанд - 2019

ФАН ДАСТУРИ САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ ЖИСМОНИЙ
МАДАНИЯТ ФАКУЛТЕТИ КЕНГАШИДА КЎРИБ ЧИҚИЛГАН ВА ТАВСИЯ
ҚИЛИНГАН (2019 йил "27" 05 10-сонли баённома).

ФАКУЛТЕТ ДЕКАНИ:

ДОЦ.Б.Б.КИПЧАКОВ

ФАН ДАСТУРИ САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИДА ИШЛАБ ЧИҚИЛДИ.

ТУЗУВЧИЛАР:

КОБИЛОВ Э.Э.

- САМДУ ЖИСМОНИЙ МАДАНИЯТ ФАКУЛТЕТИ,
СПОРТ ФИЗИОЛОГИЯСИ ВА ТИББИЙ БИЛИМ
АСОСЛАРИ КАФЕДРАСИ ПРОФЕССОРИ,
ТИББИЁТ ФАНЛАРИ ДОКТОРИ

ПАРМОНОВ Э.К.

- САМДУ ЖИСМОНИЙ МАДАНИЯТ ФАКУЛТЕТИ,
СПОРТ ФИЗИОЛОГИЯСИ ВА ТИББИЙ БИЛИМ
АСОСЛАРИ КАФЕДРАСИ ЎҚИТУВЧИСИ

ТАҚРИЗЧИЛАР:

БОБОМУРОДОВ Т.А.

- ТИББИЁТ ФАНЛАРИ ДОКТОРИ, ПРОФЕССОР

РАСУЛОВА М.И.

- ТИББИЁТ ФАНЛАРИ ДОКТОРИ, ПРОФЕССОР

ФАННИНГ ДАСТУРИ САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ ЎҚУВ-
УСЛУБИЙ КЕНГАШИНИНГ 2019 йил "03" 07 10-сон мажлис баёни
БИЛАН МАЎҚУЛЛАНГАН.

ЎҚУВ УСЛУБИЙ КЕНГАШ РАИСИ:

ПРОФ.А.С.СОЛЕЕВ

КИРИШ

Тиббий билим асослари ва болалар соғлиғини сақлаш бўйича ўқитишнинг бўлғувси ўқитувчининг шахсини шакиллантиришдаги ахамияти, Тиббий билим асослари ва болалар соғлиғини сақлаш дастурини олий ўқув юртларида ўқитиш тартиби. Болалар ва катталар ўртасидаги жароҳатланиш ва касалликнинг олдини олиш, уларни тиббий санитария жиҳатдан тарбиялаш ва соғлом ҳаётни тасдиқлаш, тиббий ёрдам кўрсатиш ва уларни парвариш қилишни таъминлашда тиббиёт ҳамширалари ва ўқитувчиларнинг роли. Талабаларни аҳоли ва худутларни фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш тизими, Ўзбекистон Республикаси қонунлари ва Вазирлар Маҳкамаси қарорларининг талаблари, шунингдек Фавқулодда вазиятлар, ҳамда Олий ва Ўрта махсус таълим вазирликлари фармойишлари, кўрсатмалари, аҳолини фавқулодда вазиятлардан муҳофазаланишга ўргатишни ташкил этиш йўллари ва услубиятлари билан таништиришдан иборат.

ТИББИЙ ЁРДАМНИНГ АНАТОМИК ФИЗИОЛОГИК АСОСЛАРИ.

Одам организмининг морфо-функционал асосларини билиш, келгусида ўрганадиган юриш-туриш реаксияларини ва клиник патологиясини тушунишнинг пойдеворидир. Ҳар бир мавзуда болалар ёшига қараб ривожланишининг анатомик-физиологик хусусиятларини алоҳида ёритиш лозим. Бу бўлғувси ўқитувчига ўқувчиларни ўқитишда ва тарбиялашда шахсий ёндошишни аниқлашга имкон беради. Инсон танасининг асосий қисмларини; скелет қисмларини; қўл суяклари ва оёқ суякларини; умуртқа поғонасининг қийшайиши норма ва патологияда; энг кўп суяк синиш жойлари; катта ва кичик қон айланиш доираси; пулс ўлчаш жойлари; Магистрал артерияларни суякларга бармоқ ёрдамида сиқиш жойлари; нафас олиш тезлигини ва турини аниқлаш; ички органларни жойлашиш тартиби; кўр ичак рефлeksi; тери сезишини аниқлаш; болада текис товони аниқлаш ва профилактика усулларини кўрсатиш. Хужайралар ва тўқималар. Организм - бир бутунлиги. Суяк-таянч системаси. Қон-томир ва лимфа системаси. Нафас олиш системаси. Овқат хазм қилиш системаси. Эндокрин системаси. Модда ва энергия алмашинуви. Сийдик таносил системаси. Нерв системаси ва сезги органлари.

ДОРИШУНОСЛИК

Дорилар ва дориворлар ашёси, доривор препаратларни ҳосил қилиш усуллари ҳақида умумий тушунча. Ўзбекистон Республикасидаги дорихона ишларининг ташкил этилиши. Рецепт моҳияти ва шакли Дори-дармон шакллари. Одам организмига дори моддаларнинг таъсири иситма туширадиган, оғриқсизлантирадиган ва нерв системасини тинчлантирадиган моддалар. Юрак-томир, томир кенгайтирадиган, бачадон ва қон кетишини тўхтатадиган дорилар.

БЕМОРЛАРНИ ВА ЗАҲАРЛАНГАНЛАРНИ УМУМИЙ ПАРВАРИШ ҚИЛИШ, БОЛАЛАРНИ ПАРВАРИШ ҚИЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Талабаларни даволаш муассасалари ва уй шароитларида беморларни парвариш қилишга ўргатиш. Беморларни парвариш қилишнинг моҳияти ва тиббий ҳамширанинг роли ва вазифалари. Беморларнинг шахсий покизалиги. Тана ҳарорати. пулс. ҚБ, нафас олиш, уларни аниқлаш услубияти ва баҳола ниши, Қон айланишига таъсирчан чоралар. Беморларнинг овқатланиши Овқат ҳазм қилиш ва сийдик таносил системаси касалликларини парвариш қилиш. Дори-дармонларнинг қўлланилиши. Соғлом ва касал болаларга қараш. Болаларни овқатлантириш Беморларни транспортировка қилиш.

КАСАЛЛИК ВА ЗАҲАРЛАНИШДАГИ ШИФОКОРДАН ОЛДИНГИ ЁРДАМ

Шифокордан олдинги ёрдамнинг мақсади ва вазифалари. Касаллик сабаблари, ривож, аломатлари, синдром тушунчаси. Ички касалликларнинг аломатларини, радиацион зарарланиш, заҳарли ва қаттиқ таъсир этувчи моддалар билан заҳарланишларни, заҳарли ўсимликлардан, илон ва ҳашоратлар заҳаридан ўткир заҳарланишларни ўрганиш. Уларни фавқулодда вазият ҳолатларида болаларга, шунингдек катталарга қараш ва шошилиш ёрдамнинг амалий малакасини ҳосил қилишга, ҳамда баъзи патологик ҳолатлар бўйича зарур билимларни ўргатиш. Дори-дармонларнинг хусусиятлари ва организмга таъсири, уларни ноҳўя таъсирлари тўғрисидаги умумий тасаввур ҳосил қилиш. Шифокордан олдинги ёрдам кўрсатишда дори моддалардан оқилона фойдалана билиш малакасини ҳосил қилиш. Ўз-ўзига ва ўзаро ёрдам бериш асослари, дастлабки тиббий ёрдам. Ўткир заҳарланишдаги шошилиш тиббий ёрдам. Нафас олиш аъзолари касалликлари. Юрак қон-томир системаси касалликлари. Овқат ҳазм қилиш, эндокрин ва моддалар алмашинуви системаси касалликлари. Сийдик таносил системаси касалликлари. Асаб-руҳият бузилиши. Гиёҳвандлик ва уни олдини олиш чора тadbирлари. Кучли таъсир қилувчи моддалар билан заҳарланиш.

ЮҚУМЛИ КАСАЛЛИКЛАР БОЛАЛАР ИНФЕКЦИЯЛАРИ

Болалар ва катталарда юқумли касалликларнинг асосий белгиларини аниқлашга, беморларга зарўр бўлган шифокордан олдинги ва шошилиш ёрдамини кўрсатишга, уларни парвариш қилишга ва юқумли касалликларни олдини олишга ўргатиш. Эпидемия жараёни, эпидемия ўчоғи, уларни келиб чиқиш шароитлари ва сабаблари. Эпидемияга қарши курашнинг асосий тadbирлари тўғрисида тушунча. Вирус инфекциялари. Вирус турлари. ОИТС-кўз ғатувчиси, юқиш йўллари, кечиши ва оқибати, профилактикаси. Болалар инфекциялари. Инфекцион жараён. Бактериологик ўчоғ. Ўта хавфли инфекциялар. Антропозооноз инфекциялар. Имунитет ва эмлаш иши эпидемиология асослари. Нафас олиш йўллари инфекциялари. Қон инфекциялари. Ичак инфекциялари.

ЖАРРОХЛИК КАСАЛЛИКЛАРИДА ВА ЖАРОХАТЛАНИШЛАРДА ТИББИЙ ЁРДАМ

Ўзбекистонда жароҳлик фанининг ривожланиши Жароҳатланишнинг ҳар хил турларини, ўткир жароҳлик касалликларини аниқлашга ва тўғри баҳолашга мактабларда, уй шароитида, Фавқулодда вазиятларда, манбаларда ва тиббий эвакуация босқичларида тиббий ҳамшира сифатида дастлабки ва шошилишчи шифокордан олдинги ёрдамни кўрсатиш; жароҳатланиш шунингдек болалар жароҳатланишининг олдини олиш бўйича тарбиявий ишларни амалга ошириш, ҳамда зарарланганлар ва жароҳликга оид беморларни парвариш қилишда амалий кўникмаларни ҳосил қилиш. Антисептик ва асептика. Десмургия. Транспорт имобилизацияси. Оғриқсизлантириш. Реанимация асослари. Қон кетиши. Қон ва унинг ўрнини босувчиларни қўйиш. Шикастланишлар. Травматик шок. Чўкишда ёрдам бериш. Ёпиқ шикастланишлар. Эзилиш синдроми. Очик шикастланишлар жароҳатлар. Жароҳлик инфекцияси. Куйиш, совуқ олдириш ва электр токи билан шикастланишларда тиббий ёрдам кўрсатиш. Суяклар синиши. Бош, бўйин, умуртқа, шикастланиши. Кўк рақ қафасининг шикастланиши. қорин ва чаноқнинг ўткир касалликлари. Комбинацияланган шикастланишлар.

ОНАЛИК ВА БОЛАЛИКНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

Ўзбекистон Республикасида оналик ва болаликни муҳофаза қилиш. Соғлом турмуш тарзини шакллантириш. Болалар ва ўсмирларнинг баркамол бўлиб ўсиши, она ва боланинг организмига ирсият ва атрофдаги муҳитнинг таъсири, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш ҳақидаги билимлар асосларини бериш, инсон соғлиги – шахсий ва ижтимоий бойлик тушунчасини шакллантириш. Болалар ва ўсмирлар соғлигининг аҳволи. Болалар касалликларини олдини олиш. Болалардаги сил ва тери касалликларини олдини олиш. Болалардаги руҳий-асаб бузилишлар.

ФУҚАРО МУҲОФАЗАСИ ВА ФАВҚУЛОТДА ВАЗИЯТЛАР

Талабаларни турли фавқулодда вазиятларнинг умумий тавсифлари, кутилиши мумкин бўлган оқибатлари, фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш, талофатларни камайтириш ва фавқулодда вазият оқибатларини бартараф этиш тадбирлари билан таништириш. Олий ўқув юрти томонидан олиб бориладиган тадбирларини ҳисобга олган ҳолда фуқаро муҳофазаси тизимини ўрганиш. Талабаларда Ўзбекистон Миллий хавфсизлигини вазифалари муҳимлиги, шунингдек, фавқулодда вазиятларда ўзига ўзи ва ўзаро биринчи тиббий ёрдам кўрсатишга маъсулият билан ёндошишни тарбиялаш. Талабаларга тинчлик ва ҳарбий даврларда содир бўладиган фавқулодда вазиятлар шароитида тўғри ҳаракат қилишни, аҳолини муҳофаза қилиш усулларини ўргатиш. Фуқаро муҳофазасининг мақсад ва вазифалари. Аҳоли ва ҳудудларни фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилишнинг тиббий асоси. Фавқулодда вазиятларнинг таснифи. Эвакуация. Муҳофаза воситалари. Фавқулодда вазиятларда ўзига ва ўзаро тиббий ёрдам.

ТИББИЙ БИЛИМ АСОСЛАРИ. ОНАЛИК ВА БОЛАЛИКНИ МУХОФАЗА ҚИЛИШНИ ЎРГАНИШ БЎЙИЧА УМУМИЙ ТАШКИЛИЙ-УСЛУБИЙ КЎРСАТМАЛАР.

Университетлар ва педагогика институтларининг талабаларини тиббий билимлар асосларига ўргатиш, тиббиёт-гигиенаси жихатдан тарбиялаш, уларни фақулотда вазиятлар ҳолатида тиббий ёрдам кўрсатишга, беморлар ва шикасланганларга қараш бўйича амалий ишларни бажаришларига тайёрлаш, мактабларда тиббиёт гигиена ўқуви ва 1-9-синфлар ўқувчиларига хавфсиз ҳаёт ва фаолият асослари ва фуқаролар мудофаси бўйича дарс беришларига ўқитиш мазкур дастурнинг мақсадидир. Ўзлаштирилган тиббий билимлар бўлғувси ўқитувчи савиясининг кенгайишига, шахснинг шакиллантирилишига ва касбий даражаси масаласининг оширилишига ёрдам беради, шунингдек, ўқитишнинг жиддий муоммоларини хал этишда, болаларнинг соғлиғини сақлаш ва уларни тарбиялашда, уларнинг ёшининг ва шахсий имкониятларини эътиборга олишда, унинг онгли тиббий-педагогик ёндашишига ҳамда ўз меҳнатининг мазмунини чуқур ўрганишига ва у билан кундаги ишини мустахкам илмий негизда кўришга ёрдам беради.

Тиббий билимлар асослари ва болаларнинг соғлиғини сақлаш бўйича ўрганиш ўқув режаларига биноан икки ёки уч йил мобойнида амалга оширилади. Дастур бўйича дарслар барча талабалар (қизлар ва йигитлар) учун мажбурийдир, улар кундузги соатларда ташкил этилади ва ўтказилади, дарслар жадвалида улар учун бир кун ажратилади.

Берилган тартибда маҳаллий шароитларни ва олий ўқув юртида ўқитиладиган мутахассликни инобатга олган ҳолда дарслар ўтилишининг шакли ва усули ўзгартирилиши, дастур бўлинмалари ўртасида, шунингдек, тасдиқланган ўқув соатлари қисман ва исботланган ҳолларда қайтадан тақсимланиши ва ўзгартирилиши мумкин.

Дастур маърузалар ва амалий машғулотлар жихозланган аудитория ва хоналарда ўтказилиши, шунингдек, клиника амалиёти болалар даволаш муассасаларида ва гўдаклар уйларида ўтказилиши кўзда тутилган. кафедра маслахатларни, яқка тартибда ва алоҳида машғулотларни ташкил этади.

Дастурнинг барча бўлинмалари бўйича маърузалар олий ўқув юртида 25-50 кишидан ташкил топган гуруҳлар учун ўтказилади, амалий машғулотлар 25-30 кишидан ташкил топган гуруҳлар учун ўтказилади, (лаборатория амалиёти) – гуруҳларнинг ярми 10-12 кишидан иборат гуруҳлар учун ўтказилади. Маърузалар ҳамда амалий машғулотлар олий тиббий (шифокор) маълумотига эга бўлган штатдаги муаллимлар томонидан ўтказилади.

Раҳбарлик адабиёти

1. Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт пировард мақсадимиз Т: Ўзбекистон 2008

2. Каримов И.А. Соғлом авлод учун Т: Ўзбекистон 1993

Асосий дарслик ва ўқув қўлланмалар

1. Беморларни уйда ва шифохонада парвариш қилиш. Ф.Ф. Назиров. Тошкент-2011
2. Одам анатомияси. Э.Қодиров. Тошкент-2003
4. Хамширалик иши асослари. Қ.Иномов. Тошкент-2007
5. Хирургия ва реанимация асослари А.Ж.Хамраев. Тошкент-2002
6. Болалар касалликлари А.Н. Бурая. Тошкент-2000.
7. Клиникагача бўлган хирургия. Р.М.Ахмедов Тошкент-2001
8. Первая медицинская помощь в чрезвычайных ситуациях. Э.Икрамов Тошкент-2003
9. Хаммабоб тиббиёт қўлланмаси. Автор. Давид. Вернер. Тошкент. 2012й.
10. Фавқулодда вазиятларда тиббий хизмат. Ў. Хасанов Тошкент. 2006й.
11. Юқумли касалликлар эпидемалогияси ва паразиталогияси. Е.И. Мусабоев. Тошкент 2010й.
12. Фавқулотда вазиятлар учун тиббий хамширалар тайёрлаш. Р.Рамазонова. Х.Содиқова. Тошкент 2006й.
13. Ички касалликлар 2012й.

Қўшимча адабиётлар.

1. Медицина хамшираси справочниги. Н.Р. Палеев. Тошкент-1989
2. Современный справочник мед.сестры. Н.Б.Содиқова Минск-2002
3. Атлас. 1-2 том. Н.К. Ахмедов Тошкент-2005
4. Саломатлик энциклопедияси Тошкент-2000
5. Жаррохлик ва реанимация асосларида хамширалик иши Тошкент-2003
6. Ў.Содиқова “Соғлом турмуш тарзини шакллантириш” ўқув қўлланма 2007 й.
7. Курс гражданской защиты. В.Ф.Зубков Тошкент-2004
8. Она ва бола. Н.Рахимова. Тошкент 2012

Электрон ресурслар.

1. www.bilim.uz .	- ОЎМТВ сайти
2. www.ziyo.edu.uz	- ОЎМТВ сайти
3. www.ziyo.net.uz	- ОЎМТВ сайти
4. www.mintrud.uz	- Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги сайти.
5. www.minzdrav.uz	- Соғлиқни сақлаш вазирлиги сайти.
6. www.mchs.gov.uz	- Фавқулодда вазиятлар вазирлиги сайти.
7. www.uznature.uz	- Табиатни муҳофаза қилиш Давлат қўмитаси сайти.